

DOCUMENTA

Estat econòmic de la vila en 1459.

El consell de 23 de gener mos diu que Sant Joan, graner de Mallorca, se troba en gran necessitat, i dona poders als honorables jurats Miquel Gual i Joan Luchroig, perquè vagen a Ciutat i comprin forment, de què tanta fretura tenen. També que demanin a vuit lliures cens, a la dona Catarina muller de Joan Agustí, mitjançant carta de gràcia, cent lliures, i tenen ja la llicència del Lloctinent general, Vital Castellà. (12)

Aquesta carestia de grans pateix el nostre poble també a la darrería del segle XVI, sobre tot l'any 1590. El consell de 13 de març diu: molts pobres no tenen diners per comprar queviures, ni un sou per comprar garroves, no poden fer feina per tanta abundància d'aigües, i ells i sos infants pateixen i casi se moren de fam. Els jurats les repartiren el blat que tenien en la botiga, i el govern els donà part de les tres milia lliures destinades als pobres de la part forana. (13)

Cadastre de 1665.

En el dit cadastre, el més antic complet, figuren trenta-una possessió amb llurs valors que sumaven 199.700 lliures.

En un cadastre més antic, però sense data, es troben tres possessions més, que valen en total 5.200 lliures. (14)

Segons el cadastre de 1665, a la vila hi havia 15 molins de vent i molts molins de sang. (15)

Pous públics.

De quatre pous públics parlen el llibre primer i segon dels Consells:

a) El *Pou des Prat*, que es comprà per 150 lliures amb tres quartons de terra al seu voltant l'any 1588. El va vendre la senyora Vivo-

ta, i aleshores és propietat de Miquel Bauçà Sinever. — b) El *Pou Bo*, el més antic i principal del poble, que ara s'anomena *la Sinia* i està a l'entrada de la vila quan venim de la Part de Petra. — c) El *Pou de Sa Plaça*; ara està dins la casa de l'amo En Rafel Alçamora de Son Virgo. Devora dit pou l'any 1597 se féu una porxada per al carnisser, perquè el batle no volia que escorxàs i tallàs a la plaça davall els lladoners. — d) El *Pou Cumú*, al capdamunt de la vila confrontant amb terres d'Antoni Nicolau i Bartomeu Mayol, prop del camí de can Picar. (16)

Agermanats de Sant Joan.

D. Josep M.ª Quadrado, en les informacions judicials sobre els adictes a la Germania, publicades en el Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana, extracta 95 informacions del nostre poble. Sobre la conducta dels agermanats de la nostra vila durant aquella terrible explosió en contra dels nobles i burgesos que tacà de sang i crims la nostra terra, volem dir que els santjoaners no foren dels més dolents, i que quan els menestrals de Ciutat acompanyats dels comuners de Montuïri anaren a Sa Bastida per dur-se'n el senyor Huguet Sant Joan, esposa i fills, no consta que anassen allà els santjoaners i consta sí que salvaren molts de mascarats, entre ells la senyora Sala de Solanda i la senyora Juny, amagant-les per sostreure-les a la fúria dels adictes a la Germania. (17)

Pla de la vila, de D. Jeroni Berard i Solà

Se fa una descripció històrica, encara que no rigorosament tal, de la nostra parròquia, trobada de la imatge de la Mare de Déu de Consolació, Puig de Sant Nofre i produccions de la nostra vila. (18)

Revista militar.

El llibre de mostra general de l'any 1515 que es guarda en l'arxiu històric de Mallorca, registra els inventaris de les forces militars de la Ciutat i viles que es prengueren en la revista

(12) *Documenta*, n.º 9, pàg. 14.

(13) *Documenta*, n.º 21, pàg. 39.

(14) *Documenta*, n.º 15, pàg. 26.

(15) *Documenta*, n.º 19, pàg. 32.

(16) *Documenta*, n.º 24, pàg. 45.

(17) *Documenta*, n.º 27, pàg. 51.

(18) *Documenta*, n.º 8, pàg. 14.

militar d'aquell any. L'inventari de la vila de Sant Joan posa lo següent: Suma universal dels homes de la vila de Sant Joan i de les armes d'aquells:

Primo sumen los homes.	84
Sumen les espases	51
Sumen les lances	49
Sumen les rodelles	1
Sumen les ballestes	1
Sumen los rocins	8

Nomena per nom i llinatge els qui tenien les armes i cavalls. (19)

Un batle de l'any 1338.

Rogerio de Romenach, Llochtinent del rei Jaume III, fa a saber als síndics i habitants de Sant Joan de Sineu que el batle Domingo Bauçà li ha suplicat que lo descarregui de la batleria, i li concedeix lo que demana, en nom del rei, i diu-li que és molt just que descansi després de tants anys de treball. Nomena per nou batle a Bernat Marcer i mana que el tenguen per tal i l'obeesquin. (20)

Barcassidor, bascaridor i bascasidor.

Paraula exòtica que trobam així escrita en els nostros llibres de consells i que ha de tenir per base la paraula castellana *pesquisidor* o *pesqueridor* o *pesquesidor*, que exercia una funció fiscal semblant a la de *adelantado mayor* o *sobrejuez* ja en temps dels Reis Catòlics. Estudi filològic de què som deutors a la gentilesa del P. Miquel Colom, T. O. R. (21)

Excursió arqueològica i prehistòrica.

Guardam en DOCUMENTA la relació que de la seva visita pro investigacions prehistòriques i arqueològiques ens deixaren els amables Pare Miquel Alcover, S. J. i Don Rafel Isasi, de la Comissió Provincial de Monuments Històrics.

Ja vos ne parlarà el P. Miquel Alcover. (22)

Contracte d'arrendament de So'n Daxopla.

Es un curiós document jurídic de principis del segle XVIII, facilitat per donya Joana Mi-

(19) *Documenta*, n.º 12, pàg. 22.

(20) *Documenta*, n.º 28, pàg. 56.

(21) *Documenta*, n.º 18, pàg. 31.

(22) *Documenta*, n.º 7, pàg. 10.

ralles Ferragut, actual propietària del dit lloc i en la qual queda extingida la rama Ferragut. (23)

Per summa capita vos he contat lo principal de les nostres recerques col·leccionades i impreses en DOCUMENTA, i abans d'acabar vull dirigir una fervorosa invitació a la joventut estudianta i a tots els qui estimen nostro poble: aportau el vostre gra d'arena a la gran obra de la història de Sant Joan. Examinau els vostros papers vells, i si trobau algun document que puga esser interessant per la història, facilitau-lo, com ho han fet les cases Fernández, Ferrer, Ferriol Mayol, Gayá Solander, Ferragut de Son Daxopta, Fiol Galmés, etc. I manllevant uns versos, bellíssims com tots els seus, i molt expressius, de Mn Cinto Verdagner, adreçats als que espigolaven dins el camp històric de Catalunya, diré a tots els santjoaners: siau com l'eura tan amiga i companyona de les ruïnes, i amb lo vostre amor abrigau i salvau de perdre's, fent-la reviure, la vida passada de nostro poble.

¿Per què a les fulles d'eura esmaragdines
Déu la figura les ha dat del cor?
Perquè, amigues fidels de les ruïnes,
Les donin l'abrigall del seu amor.
Quan mor un roure en la roureda
Si l'eura, sa estimada, el sobreui,
En les branques i tronc penjada es queda
Convidant els aucells a fer-hi niu.

45.

HIMNE AL POBLE DE SANT JOAN

Lletra i música de Josep Rosselló Ordines

(Chor)

Al bel mig de l'illa aimada,
on la calma i ditxa estan,
seus, oh terra consagrada!
oh vila de Sant Joan!

Far de llum sempre apacible,
escampant vius raigs d'amor,
t'atreus l'ànima sensible
amb l'encís de ton candor.

(23) *Documenta*, n.º 14, pàg. 25.

Tu ens confortes, santa amiga,
de germanor amb lo llaç,
com una mare qui abriga
sos fillets amb tendre abraç.

Una dolçura profunda
se desprèn de tos terrers,
i un suau encant inunda
tos pujols, plans i carrers.

(Veus)

La llum te vesteix de festa
dins un ritme de color,
i al damunt l'àuria vesta
va planant la serenor.

Tos camps han aquella estranya
fecunditat triomfant,
i llur prolífica entranya
s'obri al nostre esforç constant.

(Chor)

Tu ets record de placidesa,
qui nos dius d'un temps millor;
tu ens remembres l'honradesa
d'una estrènua avior,

tan serena com austera,
de tota virtut mirall,
pacífica, dreturera
i amiga del sant treball.

Com la viola boscana,
que s'abscondeix amb afany,
tu la gràcia sobirana
amagaves a l'estrany.

Mes ta súbita creixença,
plena d'ansies i d'ardor,
ja en la pàtria renaixença
t'ha donat siti d'honor.

(Veus)

Oh del cor pàtria adorada!
te voldríem tot potent,
te voldríem honorada,
venturosa, omniscient.

Te voldríem afanyosa
per millorar fent esforç,
te voldríem freturosa
de nous triomfs i nous llors.

(Chor)

Cada cor serà una ara,
on t'oferirem tribut
i prec, perquè avencis, Mare
Pàtria, en sebre i en virtut.

I sies noble i glorirosa,
ton nom sempre beneït,
i sies forta i ditxosa,
preservada de l'oblit.

Que amb la fe i treball per guia,
un poble es fa ardit i gran,
com nostre cor te voldria,
oh vila de Sant Joan!

I essent bona i essent justa,
no et mancarà en l'afflicció
l'auxili d'aquella augusta
Verge de Consolació.

Sant Joan, Setembre 1913.

46.

COMENTARIOS

de algunos visitantes del pueblo de San Juan
con motivo de la fiesta del 20 de enero

I.

Con la costumbre que tengo de hacer *turismo*, consideré bajo su influencia la impresión que me había producido la visita al *granero* de Mallorca el día de San Sebastián y escribí un comentario aparecido en *La Almudaina* del ocho de Febrero del corriente año con el subtítulo de «Un desvío por San Juan» en explicación y consejo para que aquellos que vayan a visitar las cuevas de *Porto-Cristo*, sea a la ida o a la vuelta, bien que apartándose del itinerario corriente, pasen por el mencionado pueblecito en la seguridad de que el desvío o rodeo les traerá ventaja, considerando que el turista dista, muchas veces, de ser ese devorador de

vulgaridades, tópicos y lugares comunes que los intérpretes guías suelen tan mal explicar, sino que como persona de algún gusto y cultura aprecia esos apartes, no consignados, por el gusto de entregarse a sus propias exploraciones.

Describí, como Dios me dió a entender, el paisaje que desde Montuiri se extiende hasta San Juan. Me referí a *Solanda*, heredad que conserva el nombre antiguo y también su pozo gótico y su espaciosa era que fueron testigos de enconada contienda entre *forenses y ciudadanos* que Guillermo Colom recuerda en bellísimos versos, cosecha poética a guardar en ese granero que es San Juan, que a más de los frutos de la tierra estima los de la cultura y amor a Dios, porque todo en él está ordenado con respeto oliendo a mieses y a costumbres patriarcales.

Alabé la reforma-ampliación de la iglesia parroquial en traza de basilica romana bajo el valer del Cura Párroco. Tuve para el Ayuntamiento y su digno Alcalde unas palabras de elogio extensivas al Rdo. Don Ramón Gayá, Archivero - Bibliotecario. No pude menos de referirme al erudito Padre Ginard, poeta, lulista y predicador de nota, e igualmente a Don Francisco Oliver, que con cariño e interés trabaja por el terruño. Y terminé con un elogio al Ilmo. Sr. don Juan Rotger que en su abrazo desde Sineu siente junto a su corazón a San Juan.

Sólo he de añadir ahora que me considero honradísimo por la invitación de que fui objeto, que me dió lugar y razón a poder apreciar también que los elementos rectores saben organizar actos de solaz e instrucción y que fuera de desear que el exponente cultural levantado sobre las tierras de pan llevar del lugar de referencia tuviera por reflejo en los demás campos de la isla la germinación que pone alas al pensamiento y al corazón.

A. MULET

II.

Invitado inmerecidamente por el Sr. Alcalde de San Juan, y sin otro mérito que el de ser un modesto colaborador de «Documenta», asistí a

los actos histórico-literarios que se celebraron el día de San Sebastián en dicha villa.

Aquella tarde fresca y ventosa de invierno, reunidos ante las modernas casas del predio de Solanda y junto al gótico brocal, que en tiempos pretéritos debió formar parte de la *claustra* de la antigua alquería, nuestro amigo y poeta Guillermo Colom nos deleitó por espacio de más de una hora, con la lectura de su tragedia inédita «Cilia de Solanda». Grata y extraña emoción se iba apoderando de nuestro ánimo al ver surgir en la mente, a medida que el autor recitaba los sonoros versos, la figura de aquella noble Dama que, refugiada en su alquería durante la revuelta de «forenses y ciudadanos», supo con su temple varonil hacer frente a las exigencias y atropellos de los desmandados.

Simpático resultó el acto de la noche, que tuvo lugar en el teatro del Centro Católico-Agrario. El lleno que se registró fué una respuesta elocuente de cómo los sanjuanenses supieron corresponder a la invitación de los organizadores, demostrando con ello simpatizar con todo lo que atañe a su historia local.

Fiestas como éstas no estamos acostumbrados a tenerlas en Mallorca por faltar en los pueblos unas minorías selectas que, talladas al estilo de la de San Juan, fueran capaces de imitar y llevar a término una tan simpática labor.

Por esto la villa de San Juan puede sentirse orgullosa de contar con un cenáculo de beneméritos hijos, como D. Francisco Oliver, el Rdo. D. Ramon Gayá y otros, que con su entusiasmo y empeño han sido capaces de dar vida a «Documenta», y tener un Ayuntamiento que no ha regateado su patrocinio y apoyo a tarea tan laudable y patriótica.

Del éxito de la fiesta se hizo partícipe al M.ltre. Sr. D. Juan Rotger, canónigo y Vicario General de la diócesis, por ser él quien lanzó en su día, entre los amigos de San Juan, la semilla que este año ha fructificado por primera vez.

JUAN MUNTANER